

Prydnadsgräs

- Några mindre kända arter och deras användningsområden

Anders Wikström

Förord

Examensarbetet är skrivet inom trädgårdingenjörsprogrammet, inriktning design. Arbetet omfattar 10 hp inom ämnet Landskapsplanering och är skrivet på grundläggande nivå, AB-fördjupning. Ämnet är prydnadsgräs och studien kommer behandla några mindre kända arter och deras användningsområden. Examinator är Rune Bengtsson.

Jag vill tacka Peter Gaunitz och Mats Kron för deras medverkan i intervjuerna. Jag vill också tacka Karin Svensson och Angelika Blom för god handledning samt Sara Bratt och Rick Darke för tillåtelsen att publicera deras fantastiska foton.

Fotot på förstasidan är taget av mig och är från en plantering på Trädgårdsföreningen i Göteborg, designad av landskapsdesignern Piet Oudolf.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Mål och syfte	4
1.3 Avgränsningar	4
1.4 Material och metod	5
2. Resultat.....	5
2.1 Prydnadsgräsens egenskaper	6
2.2 Härdighet	7
2.3 Mindre beprövade gräs i Sverige och deras användningsområden	8
2.4 Några gräs för framtida användning i det svenska klimatet	10
Andropogon scoparius	10
Anemanthele lessoniana	11
Buchloe dactyloides.....	12
Calamagrostis brashystrica	13
Sporobolus heterolepis	14
3. Diskussion	16
4. Källförteckning.....	18

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Intresset och användandet av prydnadsgräs har ökat i Sverige under de senaste åren. Många har fått upp ögonen för gräsens prydnadsvärde och andra goda egenskaper som de kan tillföra en plantering. Gräsen har blivit trendiga och vi kan läsa om dem i nyutgivna trädgårdsböcker och tidningar och även se dem exponerade på mässor och i visningsträdgårdar. Exempel på deras popularitet är utnämningen av årets perenn 2007 som gräset *Molinia arundinacea* blev tilldelad och i Alnarp har det nyligen anlagts en stor prärieplantering av landskapsdesignern Peter Gaunitz där gräsen är dominerande. I Kristianstad har även grässpecialisten Mats Kron märkt av en tillströmning av kunder till sin handelsträdgård som enbart är inriktad på gräs och bambu och på Lantbruksuniversitetet, SLU är det mest nedladdade examensarbetet en studie om prydnadsgräs och deras hårdighet i Sverige. Så helt klart kan man se ett ökande intresse för prydnadsgräs.

Men fortfarande finns det outforskade områden när det handlar om användandet av prydnadsgräs i Sverige, inte minst vad det gäller hårdighet. Utbudet på de svenska plantskolorna är ofta litet och möjligheten att hitta information om prydnadsgräs för svenska förhållanden är begränsat och mycket svåra att hitta. Med tanke på att *Poaceae* är en stor familj bland växter finns det förvånansvärt få arter och sorter att välja mellan i Sverige. Med bakgrund av detta vill jag i min uppsats undersöka och diskutera möjligheten att finna nya, mindre beprövade släkter, arter, sorter och hur dessa kan användas i Sverige.

1.2 Mål och syfte

Målet är att ta reda på om det finns prydnadsgräs som inte används så mycket idag men som borde kunna användas mer i Sverige. Syftet är att beskriva deras utseende, egenskaper och användningsområden i en plantering.

1.3 Avgränsningar

Fokus kommer inte ligga på prydnadsgräs som redan är vanligt förekommande i Sverige, även om dessa har goda egenskaper och kommer användas mycket i framtida planteringar. Jag har också begränsat mig till att främst fokusera på fem gräs och därmed valt bort många andra som också är intressanta.

1.4 Material och metod

Denna studie handlar om prydnadsgräs kopplat till svenska förhållanden och eftersom det knappt finns något skrivit om detta har jag använt mig av intervjuer som en metod för att ta reda på vilka gräs som är intressanta att undersöka. Två personer har valts ut som är verksamma inom trädgårdsnäringen och som arbetar mycket med prydnadsgräs. Peter Gaunitz är landskapsdesigner och arbetar med biotopsplanteringar. Han har genom åren skaffat sig stor erfarenhet vad det gäller prydnadsgräs för svenska förhållanden. Gaunitz har också använt sig av prydnadsgräs som inte är så beprövade i olika planteringar och därmed fått kunskap om deras ståndortskrav i Sverige. Mats Kron, driver företaget *Isgrannagårds Trädgård* som har Sveriges största grässortiment med över 500 olika sorters prydnadsgräs. Mats Kron odlar upp det mesta själv och har samlat på sig kännedom om ett stort antal prydnadsgräs som är ovanliga i Sverige.

Jag har även läst utländsk litteratur, trots att denna är skriven utifrån en andra ståndortsmässiga och klimatologiska förutsättningar. I dessa böcker har jag hämtat information som mest handlat om gräsens utseende och ståndortskrav. En bok som jag har använt mig mycket av är *The color encyclopedia of ornamental grasses* som beskriver många av de prydnadsgräs som används idag, även de mindre kända. Boken är skriven av den nordamerikanska landskapsdesignern och författaren Rick Darke som har skrivit ett flertal böcker om prydnadsgräs och deras användningsområden. Darke har många gånger blivit prisbelönt för sitt arbete och reser över hela världen för att föreläsa. Vissa av bilderna som publiceras i detta arbete är Rick Darke fotograf till och kommer från boken som är nämnd ovan.

2. Resultat

2.1 Begreppet ”prydnadsgräs”

Vad begreppet ”prydnadsgräs” innefattar är inte helt enkelt och man får olika svar beroende på vart man vänder sig och vem man frågar. Rick Darke, landskapsdesigner och författaren till den kanske mest utförliga boken vad det gäller prydnadsgräs, *The color encyclopedia of ornamental grasses* tolkar det såhär:

”The term *ornamental grasses* usually includes the true grasses, as well as related families of grasslike plants. This book includes the perennial grasses and bamboos (grass family, *Poaceae*), sedges (sedge family, *Cyperaceae*), rushes (rush family *Juncaceae*), restios (restio family, *Restionaceae*) and cat-tails (cat-tail family, *Typhaceae*). Gardeners usually speak of ornamental grasses in the broad sense, including not only the true grasses, but also related families of grasslike plants, such as sedges and rushes” (Darke, 1999, sid. 29).

På svenska betyder det att denna definition innefattar gräs, halvgräs, tågväxter, kaveldunsväxter och familjen *Restionaceae*. Denna fria tolkning av prydnadsgräs gäller även denna studie och de intervjuade har friheten att tolka begreppet hur de vill.

2.2 Prydnadsgräsens egenskaper och utseende

Nancy J. Ondra (2002) klargör i sin bok *Grasses* en grundläggande del som är viktig att veta vad det gäller prydnadsgräs. När man ska använda sig av prydnadsgräs i en plantering måste man veta om gräset är tuvväxande eller om de sprider sig med utlöpare. Vidare skriver Ondra att tuvväxande gräs växer till en distinkt tuva vilket gör att de stannar på den plats man först planterade den på. Gräs med utlöpare däremot producerar stoloner (utlöpare ovan jord) och rhizomer (underjordiska utlöpare) vilket gör att de sprider sig snabbt (se figur 3). Ondra menar att ett gräs som sprider sig med stoloner och rhizomer snabbt kan täcka ett område, binda jord i en sluttning eller producera en lättskött yta i ett område. Rick Darke (1999) skriver också om detta ämne och han lägger till att gräs som förökar sig med utlöpare har möjlighet att fylla och täcka områden som blivit skadade på något sätt, t ex vattensjukt.

Figur 3. Studie av gräsens olika växtsätt.

Många av gräsen med utlöpare är dessutom så starka och växtkraftiga att de hindrar ogräs från att etablera sig. Men Darke varnar också för att använda dessa i fel sammanhang. Om de används i fel situation kan de orsaka stora problem i en trädgård eftersom de helt och hållet kan ta över och konkurrera ut övriga växter och förvandla planteringen till en absolut monokultur. Men Darke understryker också att ett gräs med utlöpare som är aggressivt i ett varmt klimat, mer uppför sig som ett tuvat gräs i en kallare region. Vad det gäller små planteringar och rabatter kan det vara lämpligare att välja ett tuvväxande gräs som håller sig på en och samma plats och som inte konkurrerar ut övriga växter. Trots att tuvade gräs kan ta flera år att växa sig stort så anser Darke att det är lämpligare att använda sig av tuvgräs i trädgårdssammanhang eftersom de stannar på den plats man planterade dem på och därmed är lättare att designa med jämfört med gräs med utlöpare.

Nancy J. Ondra (2002) kallar, i sin bok, gräsen för ”problemlösare”. Hon menar på att prydnadsgräsen klarar av de flesta situationer, vare sig det är extremt torrt och soligt eller, fuktigt och skuggigt finns det alltid något gräs som är lämpligt för just den växtplatsen. Många gräs har också en förmåga att växa på olika slags växtplatser, vilket gör att de kan etablera sig bra på många olika slags jordar. Men författaren varnar också för prydnadsgräs som kan orsaka problem då de konkurrerar ut andra växter i strävan efter vatten, ljus och näring. Denna konkurrens sker genom spridning av utlöpare, som tidigare nämnts, men också genom fröspridning som kan göra även ett tuvväxande gräs till ett problem. Ett exempel är *Melica altissima* som enligt Drake (1999) har lätt för att självså sig till att bli ett ogräs, men i kallare regioner kan det ske i mindre omfattning eftersom växter ibland inte uppför sig lika aggressivt till följd av ett kallare klimat.

Prydnadsgräsens estetik skiljer sig ganska mycket från andra trädgårdsperenner. Istället för stora färgstarka blommor erbjuder gräsen en sirlighet och en förmåga att fånga ljus i sina vippor. De har också en intressant form och textur, med en färg som inte är så dominerande utan mer subtil och som passar i en komposition med andra växter. Under säsongen förändras deras uttryck men kan vara lika fascinerande under vintermånaderna. Gräsen har också ett intressant rörelse- och ljudspel som kan tillföra en ny dimension till en plantering.

Vissa prydnadsgräs har för längesedan slagit igenom i Sverige medan andra är relativt okända fortfarande. Grässläktet *Miscanthus* (se figur 2) har säkert de flesta trädgårdsintresserade någon gång stött på och det använts i många planteringar, t ex i villaträdgårdar. Många *Miscanthus* gräs är stora och ståtliga och ser ut som höga statyer i trädgården, med stora vippor som finns i

många olika nyanser. Två andra gräs som också har används ett tag är blåsvingel *Festuca glauca* och pampasgräset *Cortaderia selloana*. Det första är ett litet blåsilverigt gräs och det senare ett stort afrikanskt gräs med enorma vippor. På senare år har användandet ökat och gräs som *Calamagrostis x acutiflora* och *Molina arundinacea* har blivit populära i både privata och offentliga planteringar.

Figur 2. *Miscanthus sinensis* i kombination med andra perenner i en Idéträdgård på SLU i Alnarp.

2.3 Härdighet

En sak som man måste beakta när man använder sig av perenner som inte är så beprövade är härdigheten. Eftersom många växter från andra delar av världen är känsliga och inte anpassade till vårt kalla klimat finns det stor risk att många gräs inte klarar av en lång vinter med låga temperaturer. Som nämnts tidigare så finns det inte mycket information att stödja sig på vad det gäller nya grässorter i Sverige och som odlare och användare av prydnadsgräs i Sverige får man ofta prova sig fram. Rick Darke (1999) skriver att man ska vara skeptisk till böcker och plantskolekatalogers zonangivelser. De är ofta gissningar och inte byggda på fakta, utan det behövs fortfarande mycket forskning för att kartlägga prydnadsgräsens härdighet.

Peter Gaunitz¹ har en metod som han brukar använda sig av när han gör sina planteringar. Den går ut på att han i en plantering planterar några växter extra utöver de ursprungliga växterna som ska ingå i växtkompositionen. Dessa extra växter har ingen estetisk funktion utan de planteras ut enbart för att han kommande år kan se hur de utvecklats. På så sätt skaffar han sig information om växtens härdighet inför framtida planteringar.

En annan metod som Gaunitz använder sig av är att han studerar biotoper runt om i världen. Där kan han ha en prärie som förebild och då använder han sig av de växter som växer naturligt på prärien och däribland mycket gräs. På så sätt kan han anta att ett gräs som växer i ett kallt klimat i Nordamerika troligtvis ska klara av en liknande växtmiljö här i Sverige.

¹ Peter Gaunitz landskapsdesigner, intervju i Alnarp 2008-02-06.

Men bara för att en person har lyckats övervintra ett prydnadsgräs i Sverge behöver inte det betyda att gräset är fullt härdigt. En växts överlevnad påverkas av många omständigheter och kan vara väldigt komplext. Rick Darke förklarar att snöfall kan påverka växtens överlevnad dramatiskt. Genom ett stabilt lager av snö kan jordtemperaturen hållas nära fryspunkten trots att temperaturen i luften ovanför snön är långt under minusstrecket. Darke skriver att denna faktor inte finns med i beräkningarna när man konstruerat zonkartan. Han syftar då på den amerikanska USDA zonkartan som enbart bygger på högsta och lägsta temperatur, tillskillnad från den svenska zonindelningen som Riksförbundet Svensk Trädgårds har tagit fram. Den svenska zonkartan tar hänsyn till många olika faktorer och användas ibland som referens till perenner, även om den är avsedd för lignoser. Därför kan det vara svårt att direkt överföra den kunskap om härdighet som man bl a hittar i nordamerikansk litteratur, till svenska förhållanden. I Sverige får man oftast prova sig fram om ett gräs är härdigt eller ej. Men det finns många nordamerikanska gräs som är härdiga i ett klimat som mycket liknar det vi har i Sverige och borde då också vara intressanta för svenska planteringar.

Darke tar även upp en annan viktig faktor som påverkar gräsets chans till överlevnad:

”Lastly, never underestimate the importance of microclimate. A garden is likely to include special niches that differ significantly from the regional climate. Sheltered corners, planting beds adjacent to warm walls of a dwelling, interior courtyards, or even roof gardens can afford the opportunity to enjoy grasses that might not normally be considered hardy in the area” (Darke, 1999, s. 116).

Darke menar här att om man optimerar mikroklimatet på olika sätt på växtplatsen så kan man också få ett svagt härdigt gräs att överleva en kall vinter.

Ett begrepp som ofta förekommer då man läser utländsk litteratur är *cool season grass* (CSG) och *warm season grass* (WSG). Detta skriver den amerikanska fröfirman *Stock Seed Farms* (elektronisk) om på sin hemsida (www.stockseed.com). Här kan man läsa att CSG börjar att växa tidigt på våren och fortsätter växa så länge det regnar och temperaturen är låg. De går i vila under de varma torra månaderna på sommaren och börjar sedan att växa igen när det blir kallare framåt hösten. Detta till skillnad från WSG som bryter sin viloperiod i mitten av våren och börjar växa ordentligt under de varma sommarmånaderna. Dessa WSG kan med sina rötter lagra näring och vatten och klarar därmed av långa torra perioder och kan då fortsätta att växa trots den extrema situationen.

2.4 Mindre beprövade gräs i Sverige och deras användningsområden

I en intervju berättar Peter Gaunitz att han ser en stor möjlighet att använda gräsen som en del i ett ekosystem som kräver väldigt lite skötsel och där tycker han att de nordamerikanska präriegräsen kan vara användbara, t ex *Andropogon scoparius*. Men också inhemska gräs kan han tänka sig i ett sånt sammanhang, t ex rödven (*Agrostis capillaris*). Han fortsätter;

”En annan grupp som inte används så mycket är de som sprider sig med utlöpare. Dom passar kanske inte alltid i trädgårdssammanhang men däremot passar de bra i en offentlig miljö där de kan vara nyttiga genom att de sprider sig mycket. Detta har man inte tittat på mycket ännu”²

² Peter Gaunitz, landskapsdesigner, intervju i Alnarp 2008-02-06.

Just med att använda gräsen i ett sammanhang där man vill fylla ut ett område med växtmaterial som gör ytan lättskött är något som också Mats Kron berättar om.

”Det har kommit en hel del av de torktåliga varianterna, till exempel de olika *Festucorna* som är ganska anspråkslösa och kan växa på rätt mager, torr, dålig jord. Jag tror vi kommer få se mer av dessa, väldigt fina och blågrå i färgerna. *Buchloe dactyloides* är ett annat bra gräs som är väldigt expansivt och relativt vackert. De kan täcka ut området på ett bra sätt och kräver låg skötsel.”³

Kron menar att dessa såkallade utfyllnadsgräs kan användas i allmännyttiga och kommunala sammanhang, t ex i rondeller. Ett annat gräs som han tycker är lämpligt i sådana planteringar och som också har ett högt prydnadsvärde är *Andropogon scoparius*.

I trädgårdssammanhang där man mer vill skapa en vacker rabatt i kombination med andra perenner finns det andra alternativ. Här ska man helst använda sig av ett klumpväxande gräs istället för gräs med utlöpare, eftersom de inte sprider sig lika aggressivt och kan konkurrera ut andra växter, tycker Gaunitz. *Sporobulus heterolepis* är ett förslag som han ger för att det har ett otroligt fint bladverk som är överhängande och blir till en helt tät tuva som gör det svårt för ogräs att etablera sig i. Gaunitz tycker att den är väldigt fin att använda i små enkla planteringar t ex i en villaträdgård, men den kan också användas i större sammanhang. De små fina rötter som prydnadsgräsen har när de väl har etablerat sig hindrar alltså ogräs från att ta sig in i planteringen. Gaunitz tar också upp ett annat gräs som han tycker passar in i ett mer formellt trädgårdssammanhang; *Calamagrostis brachystrica*. Han tycker att det har ett vackert överhängande växtsätt, är lite högre och passar bra i en traditionell perennrabatt tillsammans med andra perenner. Det har även utspärrade vippor som fångar vattendroppar väldigt fint, som gör att det gnistrar.

Anemanthele lessoniana (se figur 4) är ett annat gräs som är favorit hos de bägge intervjuade med sina vackra färger på de mörka bladen har den en unik färgskala som skiljer sig från många andra härdiga gräs.

Figur 4. Exempel på en växtkomposition med bl a *Anemanthele lessoniana* och *Phormium* i en plantering från The Lost Gardens of Heligan i Cornwall, England.

³ Mats Kron, egen företagare, intervju i Kristianstad 2008-01-30.

2.4 Några gräs för framtida användning i det svenska klimatet.

Nedan följer en fördjupning i de fem gräs som jag valt att titta närmare på; *Andropogon scoparius*, *Anemanthele lessoniana*, *Buchloe dactyloides*, *Calamagrostis brachystrica* och *Sporobolus heterolepis*. Dessa fem har jag valt främst för att de återkom flera gånger i intervjuerna och var favoriter hos antingen Peter Gaunitz eller Mats Kron. De är även intressanta för att de alla troligtvis är härdiga i åtminstone de södra delarna av Sverige. Dessutom skiljer sig gräsen sig åt i utseende och i användningsområde samt att tre av dem kommer från olika världsdelar. Gräsen är också valda för att de är intressanta ur ett designperspektiv.

Andropogon scoparius (syn. *Schizachyrium scoparium*)

Växtplats och utbredningsområde

Inhemsk i den nordamerikanska prärien, öppna skogar, torra fält och på kullar. Gräset är tolerant mot fukt, samtidigt som det kan växa i extremt torra jordar. *Andropogon scoparius* är ett WSG som är väldigt flexibelt och tål att växa i både sur miljö och i kalkjordar. Det vill växa i full sol med en väl-dränerad jord. Trivs inte i för näringsrika jordar där det är väldigt fuktigt.

Karaktär

Enligt Rick Darke, ett av de mest karaktäristiska gräsen av de amerikanska högväxta präriegräsen. Gräset, som också heter *little bluestem*, är strikt tuvväxande och blir 60-120cm högt. Designmässigt är det intressant för att dess färg förändras under säsongen. Under våren är den grå-grön (se figur 5) men i takt med att sommaren kommer skiftar den gradvis färg mot intensiv blåa toner för att mot hösten övergå till röda, orange och lila nyanser. Gräset är även intressant under vinterhalvåret då det blir kopparfärgat blandat med brunt.

Figur 5. *Andropogon scoparius*

Användningsområde

Rick Darke tycker att det här är idealplantan för ängar där den kan växa tillsammans med andra prärieprenner så länge den inte blir skuggad. A.J Oakes (2002) beskriver i sin bok, *Ornamental grasses and grasslike plants*, gräset som mycket bra marktäckare som också kan stå planterad med andra växter. Fungerar bra som snittblomma i en bukett och en bonus med gräset är att den står sig hela vintern. Enligt Oakes binder *Andropogon scoparius* även jorden och kan användas för att hindra erosion.

Härdighet

Härdig till zon 3 (USDA) enligt Darke och bedöms av Mats Kron och Peter Gaunitz som fullt härdig i Sverige, bara det får växa i en väl-dränerad jord.

Anemanthele lessoniana (syn. *Stipa arundinacea*)

Växtplats och utbredningsområde

Kallas för regnbågsgräs eller Nya Zeeländskt vindgräs. Växer på hög höjd längs vattendrag eller i skogar och vid skogsbyn i sitt hemland Nya Zeeland. Trivs på en solig plats med en fuktig jord och klarar av delvis skugga. Detta WSG kräver en väl-dränerad jord eftersom rötterna inte klarar av väta under vinterhalvåret i Sverige. Inte så mycket odlad, förutom i England, och enligt Darke förtjänar det större uppmärksamhet.

Karaktär

Mycket vackra blad som har en grön grundton (se figur 6) blandat med kopparfärg som mot hösten blir guld- och orangefärgad. Ett vintergrönt tuvväxande gräs som växer ganska långsamt och blir som högst 70-80 cm (se figur 10). Om gräset får växa i full sol träder regnbågsfärgerna fram på bladen.

Användningsområde

Den danske författaren Jens Thejsen skriver i sin bok *Græsser* att han tycker att man kan använda *Anemanthele lessoniana* både som solitär och i grupp, gärna tillsammans med andra perenner. Det kan även användas i kruka men får då inte torka ut. Eftersom plantan är tuvväxande och har en intressant färgskala som inte många andra gräs kan erbjuda är det mycket användbar i ett designsammanhang.

Figur 6. *Anemanthele lessoniana*

Härdighet

Litteraturen anser att gräset är känsligt för låga temperaturer, men Mats Kron har lyckats övervintra *Anemanthele lessoniana* i kruka i Kristianstad. Det finns mycket knappa uppgifter om härdigheten i Sverige.

Buchloe dactyloides

Växtplats och utbredningsområde

Buchloe dactyloides (Buffalograss) är ett WSG som växer bäst i sol och i lerjordar men trivs inte att stå i konstant vatten. Det är ett kort gräs som återfinns i den nordamerikanska prärien och är bland annat ett viktigt foder för betande djur.

Karaktär

Bara 10-20 cm högt. Blågrå färg under de varma perioderna som sedan övergår till att bli gyllenbrun under vintervilan. *Buchloe dactyloides* skiljer sig mycket i utseende i jämförelse med de andra fyra prydnadsgräsen, nämnd ovan. Som man kan se i figur 10 växer gräset horisontellt och lägger sig som en matta, till skillnad från de övriga gräsen jag beskrivit tidigare som bildar en tuva och kan användas solitärt.

Användningsområde

Buchloe dactyloides har potential att reducera och ta bort vatten och gödsel samt hindra erosion. Den är skön att gå barfota mot i jämförelse med andra likvärdiga marktäckande gräs. *Buchloe dactyloides* är bra att använda som utfyllndsgräs där man vill täcka ett område med grönt. Det har inget större estetiskt värde, men kan vara praktisk i många situationer då man vill ha ett snabbt spridande gräs, då det breder ut sig med underjordiska och ovanjordiska utlöpare (rhizomer och stoloner). Men gräset är ändå behagligt att se på och kan användas i kombination tillsammans med andra gräs.

Härdighet

Anges vara härdig till zon 4 av Darke. Är härdig i Sverige, men klarar inte att stå för blött under vintern.

Figur 7. Under de överhängande gräsen kan man se *Buchloe dactyloides* efter en hel säongs fottrafik.

Calamagrostis brashystrica (syn. *Stipa brashystrica*)

Figur 8. *Calamagrostis brashystrica*

Växtplats och utbredningsområde

Koreanskt rött fjädergräs från östra Asien. *Calamagrostis brashystrica* är ett warm season grass som växer i fuktiga skogsområden och vid skogsbryn. Klarar av att växa på många olika jordar i delvis skugga eller i full sol om den får tillgång till fuktig jord.

Karaktär

Blommningen börjar med en stark lilaröd ton som sedan går över till att bli silvergrå. Vipporna håller sig utåtriktade även när den har torkat tillskillnad från andra gräs som faller in sina. Detta gör att vattendroppar kan fångas upp i vipporna och ska ett spektakulärt färgspel. Blommningen sker ganska sent vilket kan skapa problem i mellersta och norra delarna i Sverige. Kan bli upp mot 150 cm.

Användningsområde

Gräset är tuvväxande och Gaunitz tycker att det passar i en traditionell perennrabatt. Rick Darke skriver att det även går att odla i en kruka eller att användas i stora massplanteringar och som snittblomma. Det har med andra ord ett brett användningsområde.

Härdighet

Peter Gaunitz anger att det har en bra härdighet och Rick Darke anger det som härdig till zon 4 (USDA).

Sporobolus heterolepis

Växtplats och utbredningsområde

Inhemsk på den nordamerikanska prärien där det växer på stora delar av kontinenten. Har en djupt gående rot som gör det torktåligt när det väl etablerat sig. Enligt Darke är *Sporobolus heterolepis* långsamväxande och tar upp till fyra år innan det har växt till en signifikativ storlek. Det är en väldigt långlivad och problemfri planta som bara blir större och större utan att dö av i mitten som ett gräs ibland kan göra. Lätt att odla på de flesta jordar, inklusive tung lera i full sol eller lätt skugga.

Karaktär

Enligt Rick Darke och Peter Gaunitz är *Sporobolus heterolepis* det mest vackra och eleganta präriegräset. På sommaren blir bladen gröna och vipporna glänsande blanka. Framåt hösten blir hela tuvan djupt orange och till vintern har den blivit kopparfärgad. Som man kan se i figur 10 är gräset tuvväxande och har även en speciell söt doft.

Användningsområde

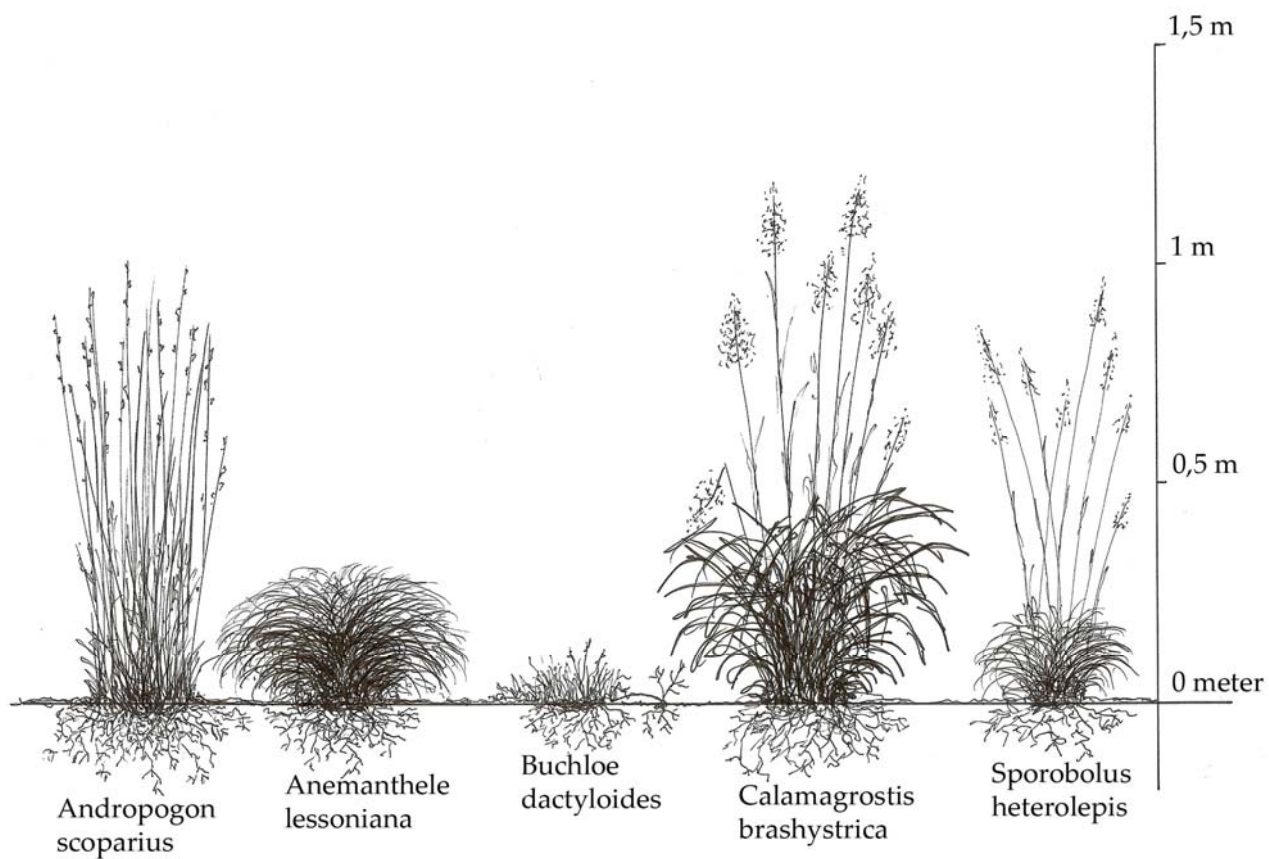
Darke skriver att detta gräs ett brett användningsområde. I massplanteringar blir det väldigt effektivt med sina vippor i fin textur svävande i luften. Det passar också bra i den formella trädgården eller i naturlika planteringar, som t ex prärier och ängar.

Härdighet

Darke uppger att det klarar zon 3 (USDA). Även Gaunitz anger en god härdighet.

Figur 9. *Sporobolus heterolepis*

Figur 10. Profilstudie med maxhöjd av de prydnadsgräs som står beskrivna ovan.

3. Diskussion

Som jag konstaterade i bakgrunden har intresset för prydnadsgräs ökat de senaste åren och även behovet av gröna miljöer med lågt skötselbehov, då skötsel är en stor kostnad för kommuner, fastighetsbolag m.fl. Peter Gaunitz beskrev en tänkvärd företeelse vad det gäller prydnadsgräs.

”Tittar man på ekosystem ute i världen så kan man se att gräsen förekommer överallt och därför är det förvånande att man uteslutet dem ur planteringar i så lång tid, eftersom på alla ställen finns de och är en naturlig del av vegetationen”.⁴

Gaunitz tycker att gräsens sirlighet tillför ett designelement i planteringen som många andra perenner inte kan tillföra och han spår en ljus framtid för prydnadsgräsen. En av trenderna de senaste åren inom trädgårdsdesign har varit att i växtkompositioner efterlikna naturliga miljöer. Man har gått ifrån det formella och stilrena till naturlika landskapsplanteringar och däribland använt en hel del gräs i kombination med perenner. Två personer som har varit betydelsefulla inom denna trend som har benämnts ”Den nya vågen” är landskapsdesignerna Piet Oudolf och Noel Kingsbury. Dessa två, som varit verksamma i Sverige en hel del (se figur 11), förespråkar planteringar med naturen som förebild. Här krävs en stor kunskap om växtmaterialet och

Figur 11. Rabatt från Drömparken i Enköping. Designad av Piet Oudolf.

växtplatsen eftersom man eftersträvar ekologisk balans där växterna dels ska trivas, men också fylla ut och motverka intrång av ogräs samt minimera gödselanvändandet. Jag tror att denna trend kommer att hålla i sig och att behovet i framtiden kommer vara stort att vilja leva i samspel med naturen. Vår belastning på landskapet och miljön är idag påtaglig och min förvisning är att man i fortsättningen måste samarbeta med naturen istället för att motverka den för att kunna upprätthålla en ekologisk hållbar utveckling. Jag hoppas också att denna trend sprider sig till den vanliga trädgårdsintresserade och att han eller hon väljer prydnadsgräs istället för en traditionell perenn till sin trädgård. Även staden är i behov av gröna miljöer och jag skulle gärna se en satsning på naturlika planteringar i en förort där det finns mycket betong.

⁴ Peter Gaunitz, landskapsdesigner, intervju i Alnarp 2008-02-06.

Med tanke på gräsens alla goda egenskaper kan man anta att fler kommer få upp ögonen för många av de arter som har beskrivits i det här arbetet. Detta eftersom de här gräsen har ett högt prydnadsvärde samtidigt som dem har en praktisk funktion, genom att de fyller ut jorden med små fina rötter som motverkar ogräs att sprida sig i planteringen. Framförallt *Buchloe dactyloides* har denna egenskap med sina utlöpare, men *Buchloe dactyloides* aggressiva spridning kan också skapa problem och ta över planteringar helt och hållet och jag tror att en sådan växt mest kommer vara intressant för stora anläggare i offentliga miljöer. För villaträdgårdar och designade rabatter är *Calamagrostis brashystrica* och *Anemanthele lessoniana* ett mycket bra alternativ till de traditionella gräsen. *Calamagrostis brashystrica* har en stor likhet med det populära gräset *Calamagrostis x acutiflora* 'Karl Foerster' men har sina vippor utfällda även efter blomningen till skillnad från 'Karl Foerster' som stänger sina. *Anemanthele lessoniana* har en underbar färgskala som i många fall är unik som kan tillföra mycket i en plantering tillsammans med andra perenner. *Anemanthele lessoniana* lyser i regnbågsfärger när vattendroppar lägger sig på bladen och på en väl-dränerad plats tyder mycket på att den borde vara härdig i Sverige.

Som vi kunnat läsa i resultatsdelen är Peter Gaunitz och Mats Kron överens om att det finns mindre kända arter av prydnadsgräs som skulle kunna användas i större utsträckning. För Kron och Gaunitz är många av de här gräsen inte längre otestade utan de har sålt och använt dem under flera år. Men än så länge är ett flertal av de här prydnadsgräsen okända för många, både inom trädgårdsnäringen och bland trädgårdsintresserade i Sverige och det är inte bara de fem sorters gräs som jag har beskrivit närmare som är intressanta, utan de intervjuade har gett förslag på många andra potentiella gräs.

En del som bör tas upp är att Sverige har en relativt svalare sommar än syd- och Mellaneuropa och i många fall även Nordamerika. Detta innebär att många prydnadsgräs inte har samma starka utveckling och tillväxt i Sverige som den har i andra delar av världen. Detta ska man beakta när man läser utländsk litteratur och studerar foton av gräs med en annan växtplats än Sverige.

I intervjuerna med Gaunitz och Kron dök det upp en hel del ny information om olika prydnadsgräs för mig. Jag visste inte att så många prydnadsgräs var härdiga och att mina intervjupersoner redan hade använt dem i flera år. Jag tycker att det är spännande att det finns så mycket outrett vad det gäller prydnadsgräs i Sverige, och att det finns många gräs att forska mer kring. Samtidigt tycker jag att det är viktigt att mycket kunskap kommer fram, så att prydnadsgräsens potential verkligen utnyttjats och att så många som möjligt får ta del av gräsens alla fördelar.

Jag hoppas att mitt arbete kan bidra med någon slags ny vetenskap om de mindre kända prydnadsgräsen och deras användningsområden, så att fler trädgårdsintresserade tar chansen och använder sig av dem i planteringar.

4. Källförteckning

Litteratur och elektroniska källor

Darke, Rick, (1999), *The color encyclopedia of ornamental grasses*, Hong Kong

Ondra, Nancy J, (2002) *Grasses*, Hong Kong

Thejsen, Jens, (2006), *Græsser*, Köpenhamn

Tillgänglig: < http://www.stockseed.com/prairiegrasses_wsg_vs_csg.asp >, 2008-02-24

Figurförteckning

Figur 1, Trädgårdsföreningen i Göteborg, Foto: Anders Wikström

Figur 2, Idéträdgård i Alnarp, Foto: Anders Wikström

Figur 3, Studie av växtsätt, Illustration: Anders Wikström

Figur 4, Växtkomposition, Foto: Sara Bratt

Figur 5, *Andropogon scoparius*, Foto: Sara Bratt

Figur 6, *Anemanthele lessoniana*, Foto: Sara Bratt

Figur 7, *Buchloe dactyloides*, Foto: Rick Darke, *The color encyclopedia of ornamental grasses*, www.rickdarke.com

Figur 8, *Calamagrostis brashystrica*, Foto: Rick Darke, *The color encyclopedia of ornamental grasses*, www.rickdarke.com

Figur 9, *Sporobolus heterolepis*, Foto: Rick Darke, *The color encyclopedia of ornamental grasses*, www.rickdarke.com

Figur 10, Profilstudie av prydnadsgräs, Illustration: Anders Wikström

Figur 11, Rabatt av Piet Oudolf, Foto: Sara Bratt